

Pensioenfiches VAPZ

-

Onderzoeksrapport

Inhoudsopgave

Deel 1. Kader van het onderzoek

Hoofdstuk 1 – Onderzoeksvraag

Hoofdstuk 2 - Wettelijk kader

Hoofdstuk 3 - Methodologie

3.1 Inleiding: Typologie van de VAPZ-overeenkomsten

3.2 Selectie van de te onderzoeken pensioenfiches

3.3 Verplichtingen en aanbevelingen

Deel 2. Het onderzoek

Hoofdstuk 1 – Identificatie

Hoofdstuk 2 – Variabele elementen

Hoofdstuk 3 - Financiering van de VAPZ-overeenkomst: de gestorte bijdrage

3.1 Principes

3.2 Transparantie over de gestorte bijdrage

Hoofdstuk 4 - Kosten

4.1 Principes

4.2 Transparantie over de kosten

Hoofdstuk 5 - Risicodekkingen

5.1 Principes

1. **De overlijdensdekking**
2. **Sociale VAPZ-overeenkomsten**

5.2 Transparantie over de risicodekkingen en de aangerekende risicopremies

1. **Overlijden**
  - A. Transparantie over de prestatie van de overlijdensdekking
  - B. Transparantie over het bedrag van de risicopremie van de overlijdensdekking
  - C. Transparantie over de keuze van de overlijdensdekking
2. **Solidariteitsstelsels**
  - A. Transparantie over het bedrag van de bijdragen voor het solidariteitsluik
  - B. Transparantie over de prestaties van het solidariteitsluik

Hoofdstuk 6 - Rendement

6.1 Welk rendement kent een pensioeninstelling toe aan de aangeslotene?

6.2 Transparantie over het rendement

1. **Het tarifaire rendement**
2. **De winstdeelname**
3. **Het toegekende rendement**

Hoofdstuk 7 - Het resultaat: de verworven reserve, de verworven prestatie en het uiteindelijke aanvullend pensioen van de aangeslotene

7.1 De verworven reserve

1. **Het bedrag van de verworven reserve**
2. **Details van de verworven reserve**

7.2 Het (geprojecteerde) aanvullend pensioen

1. **Principes**
2. **Transparantie over het (geprojecteerde) aanvullend pensioen**
  - A. **De verworven prestatie**
  - B. **De verwachte prestatie**

7.3 De waarborg bedoeld in artikel 47, tweede lid van de WAPZ (de zgn. '0%-garantie')

7.4 De fiscale impact op het aanvullend pensioen

Hoofdstuk 8 – Doorverwijzingen

Hoofdstuk 9 – De redactie van de pensioenfiche

9.1 Verplichte opdeling in twee delen

9.2 Eén pensioenfiche voor meerdere VAPZ- overeenkomsten

9.3 Evolutie van de verworven reserve als 'lopende rekening'

9.4 Jargon

9.5 Vormgeving

9.6 Juiste hoeveelheid informatie

9.7 Niet-actieve aangeslotenen

Hoofdstuk 10 - Overzicht van de verplichtingen en de aanbevelingen van de FSMA

10.1 Identificatiegegevens

10.2 Deel 1 van de pensioenfiche

10.3 Deel 2 van de pensioenfiche

10.4 De redactie van de pensioenfiche

10.5 EIOPA

Deel 1. Kader van het onderzoek

Voorliggend onderzoeksrapport kadert in het domein van de VAPZ-overeenkomsten die worden geregeld door de Programmawet (I) van 24 december 2002, ook de wet op de aanvullende pensioenen voor zelfstandigen (WAPZ) genoemd.

Hoofdstuk 1 - Onderzoeksvraag

Voldoen de VAPZ-pensioenfiches aan de wettelijke vereisten?

De pensioeninstellingen bezorgen ieder jaar een pensioenfiche aan de zelfstandigen die bij hen een VAPZ- of soortgelijke¹ overeenkomst hebben gesloten (hierna samen ‘**VAPZ-overeenkomsten**’ genoemd, tenzij iets anders duidelijk uit de context blijkt) en die het voorgaande jaar een bijdrage hebben betaald. Deze pensioenfiche moet een aantal wettelijk voorgeschreven elementen bevatten.

Good & bad practices

De FSMA heeft een onderzoek uitgevoerd naar de kwaliteit van deze pensioenfiches. Het onderzoek ging hierbij niet alleen na of de pensioeninstellingen alle relevante wettelijke voorschriften naleefden, maar probeerde ook een aantal goede en slechte praktijken in kaart te brengen zodat deze gedeeld kunnen worden met de sector.

Hoofdstuk 2 - Wettelijk kader

Artikel 48 van de WAPZ en artikel 96/6 van de WIBP

De wettelijke verplichtingen met betrekking tot de pensioenfiches voor zelfstandigen zijn grotendeels terug te vinden in artikel 48 van de WAPZ. Dit artikel bepaalt dat een pensioeninstelling jaarlijks een pensioenfiche moet bezorgen aan elke zelfstandige voor wiens VAPZ-overeenkomst het voorgaande jaar een bijdrage werd gestort, bestaande uit twee delen:

- het eerste deel mag uitsluitend een aantal kerngegevens bevatten (verworven reserves, verworven prestaties, verwachte prestaties en overlijdensdekking);
- het tweede deel kan de pensioeninstelling vrij invullen, maar moet ten minste de wettelijke voorgeschreven gegevens bevatten die niet in het eerste deel van de fiche voorkomen. Het gaat hierbij o.a. om informatie die de zelfstandige toelaat de evolutie van zijn verworven reserves over het afgelopen jaar beter te begrijpen (gestorte bijdragen, gewaarborgde rentevoet, winstdeelname, toeslagen).

Voor IBP's² moet men op het vlak van jaarlijks te bezorgen informatie aan de aangeslotenen tevens rekening houden met artikel 96/2 en 96/6 van de WIBP³.

---

¹ RIZIV-contracten en contracten onderschreven door geconventioneerde niet zelfstandige zorgverstrekkers; zie verder.

² Instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening.

³ Wet van 27 oktober 2006 betreffende het toezicht op de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening.

Hoofdstuk 3 - Methodologie

3.1 Inleiding: Typologie van de VAPZ-overeenkomsten

4 types VAPZ-overeenkomsten in DB2P

Voor een goed begrip van dit onderzoeksverslag is het noodzakelijk te weten dat VAPZ-overeenkomsten in DB2P⁴ zijn opgedeeld in 4 categorieën voor wat het pensioenluidt betreft:

- 'klassieke' VAPZ-overeenkomsten

Deze overeenkomsten zijn toegankelijk voor elke zelfstandige. Het gaat om de overeenkomsten ressorterend onder de WAPZ, die pensioenvoordelen of voordelen bij overlijden aanbieden en waaraan de zelfstandige 8,17% van zijn beroepsinkomen mag besteden, zonder daarbij evenwel een jaarlijks geïndexeerd maximumbedrag (3.302,77 euro in 2021) te mogen overschrijden.

Voor een VAPZ-overeenkomst met een solidariteitsluidt wordt het maximale bijdragepercentage opgetrokken tot 9,40% van het beroepsinkomen (met een maximumbedrag van 3.800,01 euro in 2021).

- RIZIV-overeenkomsten voor zelfstandige zorgverleners

Krachtens de ZIV-wet⁵ hebben geconventioneerde apothekers, geneesheren, tandartsen en kinesitherapeuten onder bepaalde voorwaarden recht op een tegemoetkoming vanwege het RIZIV die zij kunnen gebruiken voor hetzij een overeenkomst "gewaarborgd inkomen" hetzij een pensioenovereenkomst. Kiezen zij voor een pensioenovereenkomst, dan moet het steeds gaan om een overeenkomst met een solidariteitsluidt.

Het bedrag van de RIZIV-tegemoetkoming valt buiten de bijdragebeperking als vastgesteld in de WAPZ. Beoefenaars van de betrokken medische beroepen met het statuut van zelfstandige, kunnen m.a.w. een aanvullend pensioen opbouwen met een solidariteitsluidt via de RIZIV-tegemoetkoming en ook, zoals alle zelfstandigen, via een klassieke VAPZ-overeenkomst waaraan al dan niet een solidariteitsluidt is verbonden.

- RIZIV-overeenkomsten voor niet-zelfstandige zorgverleners

Kenmerkend voor de RIZIV-regeling is dat zij toegankelijk is voor de betrokken zorgverstrekkers, ongeacht of zij zelfstandigen, werknemers of zelfs statutaire personeelsleden zijn.

De ZIV-wet voorziet in de mogelijkheid voor geconventioneerde zorgverstrekkers die niet het statuut van zelfstandige hebben, maar actief zijn als loontrekkende of ambtenaar, om naast de RIZIV-overeenkomst (zie vorige bullet) ook (fiscaal aftrekbare) *persoonlijke* bijdragen te storten in het kader

---

⁴ Databank van aanvullende pensioenen, beheerd door Sigedis.

⁵ Geregeld bij artikel 54 van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, zoals gewijzigd door de programmawet van 24 december 2002.

van een pensioenovereenkomst die voldoet aan de voorwaarden die de WAPZ vooropstelt voor sociale pensioenovereenkomsten.⁶

- overeenkomsten pre-2004.

Aan pensioeninstellingen werd gevraagd om hun oude overeenkomsten zoveel als mogelijk te catalogeren onder één van voormelde drie contracttypes. Voor de overeenkomsten waarvoor dit onmogelijk bleek, werd de restcategorie 'overeenkomsten pre-2004' gecreëerd. Het gaat om overeenkomsten die werden aangeboden vóór 2004 en die nadien niet meer werden gecommmercialiseerd. Het gaat m.a.w. om een uitdovende categorie. Ook dit type overeenkomsten kan al dan niet gepaard gaan met een solidariteitsluit.

Waar in wat volgt wordt gesproken over '**VAPZ-overeenkomsten**' betreft het de 4 voormelde VAPZ-contracttypes samen. Waar het enkel over één bepaald contracttype gaat, blijkt dit duidelijk uit de context.

Sociale VAPZ-overeenkomst

Wanneer er een solidariteitsluit gekoppeld is aan een VAPZ-overeenkomst, spreken we van een '**sociale VAPZ-overeenkomst**'.

3.2 Selectie van de te onderzoeken pensioenfiches

21 aanbieders van VAPZ: - 18 verzekeraars - 3 IBP's

Het onderzoek focust zich op de pensioenfiches met betrekking tot 1 januari 2018. Er werd een steekproef van 188 pensioenfiches onderzocht. Heel wat pensioenfiches uit de steekproef waren evenwel gestoeld op identieke modellen. In deze gevallen werd slechts één exemplaar in de onderzoeksresultaten opgenomen. Op deze wijze bevat het onderzoeksverslag finaal conclusies gebaseerd op **51 'unieke' modelpensioenfiches**. Deze fiches zaten verspreid over **18 verzekeringsondernemingen** en **3 IBP's**:

3.3 Verplichtingen en aanbevelingen

Verplichtingen en aanbevelingen van de FSMA

De onderzoeksresultaten resulteerden uiteindelijk in een aantal verplichtingen en aanbevelingen. De FSMA formuleert een **verplichting** wanneer er een expliciete wettelijke grondslag voorhanden is en het m.a.w. gaat om een absoluut vereiste. Wanneer het om een goede praktijk gaat waarvoor geen expliciete wettelijke grondslag bestaat, formuleert de FSMA deze in wat volgt als een **aanbeveling**.

---

⁶ Geregeld bij artikel 54 van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, zoals gewijzigd met de programmawet van 24 december 2002.

Deel 2. Het onderzoek

Hoofdstuk 1 – Identificatie

Aangeslotene, pensioeninstelling en overeenkomst in de regel geïdentificeerd

Bij het ontvangen van de pensioenfiche is het belangrijk dat de aangeslotene begrijpt wat hij in handen krijgt, namelijk:

- *Dat het document een pensioenfiche betreft.*
Artikel 96/6, §1 WIBP specificeert om deze reden dat IBP's op het document de titel "pensioenoverzicht" moeten vermelden;

De pensioenfiche van een IBP moet de titel 'pensioenoverzicht' dragen (Artikel 96/6, §1 van de WIBP).

De FSMA beveelt de verzekeringsondernemingen aan om de pensioenfiche van een duidelijke titel te voorzien.

- *De datum waarop de informatie in de pensioenfiche betrekking heeft.*
Dit betreft steeds 1 januari van een bepaald jaar.

De pensioenfiche van een IBP moet duidelijk de datum vermelden waarop de informatie in de pensioenfiche betrekking heeft (artikel 96/6, §3, 1° van de WIBP).

De FSMA beveelt de verzekeringsondernemingen aan om dit in hun pensioenfiches eveneens te doen.

- *Voor wie de pensioenfiche bestemd is.*
De naam van de **aangeslotene** werd opgenomen in elke fiche van de steekproef. Ook de woonplaats (47/51) en het rijksregisternummer (40/51) werden in de regel vermeld. De 3 IBP's uit de steekproef vermeldden zowel de naam, de woonplaats als het rijksregisternummer van de zelfstandige in hun pensioenfiches.

De pensioenfiche van een IBP moet de naam, de woonplaats en het rijksregisternummer van de aangeslotene uitdrukkelijk vermelden (Artikel 96/6, §3, 2° van de WIBP).

De FSMA beveelt de verzekeringsondernemingen aan om dit in hun pensioenfiches eveneens te doen.

- *Over welke VAPZ-overeenkomst(en) de pensioenfiche precies handelt.*
Dit geldt in het bijzonder indien de aangeslotene meerdere VAPZ- of andere pensioenovereenkomsten heeft gesloten.

Alle pensioenfiches uit de steekproef identificeerden de **VAPZ-overeenkomst** waarover zij handelden (bv. via een uniek contractnummer). Vermits DB2P meer en meer ingang vindt bij het grote publiek lijkt het nuttig om ook het Sigedis-ID op te nemen in de pensioenfiche.

Een correcte identificatie van de VAPZ-overeenkomst in de pensioenfiche veronderstelt ook dat wordt verduidelijkt of het al dan niet om een sociale VAPZ-overeenkomst gaat en of het al dan niet een RIZIV-overeenkomst betreft (zie Deel 1, 3.3). 37 van de 51 pensioenfiches deden dit ook.

4 pensioenfiches uit de steekproef bundelden informatie over meer dan één VAPZ-overeenkomst. Indien één pensioenfiche wordt gehanteerd voor meerdere VAPZ-overeenkomsten, moet de aangeslotene duidelijk worden geïnformeerd over alle vereiste gegevens voor elk van zijn VAPZ-overeenkomsten. Hij moet hierbij duidelijk kunnen opmaken welke gegevens bij welke VAPZ-overeenkomst horen.

*De pensioenfiche **van een IBP moet** de VAPZ-overeenkomst duidelijk identificeren en het type VAPZ-overeenkomst uitdrukkelijk vermelden (Artikel 96/6, §3, 3° van de WIBP). De FSMA **beveelt de verzekeringsondernemingen aan** om dit in hun pensioenfiches eveneens te doen.*

*Bij gebruik van één enkele pensioenfiche voor meerdere VAPZ-overeenkomsten **moet** de aangeslotene duidelijk worden geïnformeerd over alle vereiste gegevens voor elk van zijn VAPZ-overeenkomsten. Hij **moet** hierbij duidelijk kunnen opmaken welke gegevens bij welke VAPZ-overeenkomst horen (artikel 48 van de WAPZ).*

*De FSMA **beveelt aan** om het Sigedis-ID van de VAPZ-overeenkomst op te nemen in de pensioenfiche om de aangeslotene toe te laten zijn VAPZ-overeenkomst(en) te identificeren op mypension.be.*

- *Wie het VAPZ-contract beheert en dus de pensioenfiche heeft opgesteld. De **pensioeninstelling** zelf tenslotte werd meestal geïdentificeerd aan de hand van haar naam en haar KBO-nummer. In de meeste pensioenfiches werden tevens het adres en het type pensioeninstelling expliciet vermeld. De 3 IBP's uit de steekproef vermeldden zowel hun naam, hun adres, hun KBO-nummer als het feit dat zij een IBP zijn in hun pensioenfiches.*

*De pensioenfiche **van een IBP moet** diens naam en adres uitdrukkelijk vermelden (Artikel 96/6, §3, 3° van de WIBP).*

*De FSMA **beveelt de verzekeringsondernemingen aan** om dit in hun pensioenfiches eveneens te doen.*

*De FSMA **beveelt aan** om het KBO-nummer van de pensioeninstelling in de pensioenfiche te vermelden.*

Hoofdstuk 2 – Variabele elementen

De variabele elementen zijn de persoonlijke gegevens waarmee rekening wordt gehouden bij de berekening van het aanvullend pensioen. Zij moeten vermeld worden in het tweede deel van de pensioenfiche.

Keuzemogelijkheden

Keuzes op het vlak van risicodekkingen en beheer hebben impact op aanvullend pensioen

Sommige VAPZ-overeenkomsten voorzien een keuzemogelijkheid voor de aangeslotene die een impact heeft op de opbouw van het aanvullend pensioen (vb. grootte van de overlijdensdekking, wijze van beheer van de verworven reserves, ...). Indien de aangeslotene ook na zijn initiële keuze nog het recht heeft om deze te wijzigen, gaat het om een variabel element dat een impact heeft op de berekening van de verworven rechten. Het feit zelf dat er een keuzemogelijkheid bestaat en de concreet gemaakte keuze moeten in dat geval dan ook worden opgenomen in de pensioenfiche. Dit gebeurde echter vaker niet dan wel.

IBP's moeten de aangeslotene bovendien meedelen waar en hoe hij aanvullende informatie kan verkrijgen over de opties waarover hij in het kader van zijn VAPZ-overeenkomst beschikt.

Persoonsgegevens

Ook bepaalde **persoonsgegevens** zijn een variabel element. Te denken valt aan de geboortedatum en de pensioendatum of –leeftijd. Andere persoonlijke gegevens zijn dan weer mogelijk een variabel element, in functie van de concrete VAPZ-overeenkomst (bv. burgerlijke staat indien deze een impact heeft op de overlijdensdekking).

Het referentie-inkomen

Het maximumplafond van de bijdrage wordt berekend in functie van de beroepsinkomsten. De aangeslotene is evenwel niet verplicht om dit maximum ook effectief te storten. Hij bepaalt zelf welke bijdrage hij uiteindelijk stort (weliswaar binnen de wettelijke grenzen). In die zin is het dus veeleer de keuze van de aangeslotene en niet het referentie-inkomen dat bepalend is voor de opbouw van het aanvullend pensioen.

Voorgaande neemt niet weg dat een aangeslotene er belang bij heeft te weten dat de bovengrens voor zijn bijdrage berekend werd aan de hand van correcte gegevens. De FSMA beveelt dan ook aan om het in de berekeningen gebruikte referentie-inkomen in de pensioenfiche te vermelden. Een derde van de pensioeninstellingen (7 van de 21) hanteerde minstens één standaardpensioenfiche waarop het referentie-inkomen werd meegedeeld. 2 van deze 7 pensioeninstellingen deden dit op al hun modelpensioenfiches opgenomen in de steekproef.

*De variabele elementen die men nodig heeft om de verworven rechten correct te berekenen **moeten** worden vermeld in de pensioenfiche (artikel 48, §1, 2°, 3 van de WAPZ). Het betreft onder meer het feit zelf dat er een keuzemogelijkheid bestaat voor de aangeslotene en de concreet gemaakte keuze (voor zover er een impact is op de*

pensioenopbouw en de aangeslotene het recht heeft om deze keuze(s) nog te wijzigen) en persoonsgegevens die een impact zouden hebben op de verworven rechten.

De pensioenfiche **van een IBP moet** vermelden waar en hoe aanvullende informatie kan worden verkregen over de opties waarover de aangeslotenen in het kader van de pensioenregeling beschikken (Artikel 96/6, §3, 10° van de WIBP).

De FSMA **beveelt de verzekeringsondernemingen aan** om dit in hun pensioenfiches eveneens te doen

De pensioenfiche **van een IBP moet** de pensioenleeftijd die in de pensioenovereenkomst is vastgesteld en waarmee de berekeningen worden gemaakt (o.a. de verworven prestatie en de verwachte prestatie) vermelden. (Artikel 96/6, §3, 2° van de WIBP). De FSMA **beveelt aan** om hierbij te vermelden dat 'de pensioenleeftijd' niet noodzakelijk de leeftijd is waarop het aanvullend pensioen ook daadwerkelijk kan worden uitbetaald.

De FSMA **beveelt de verzekeringsondernemingen aan** om dit in hun pensioenfiches eveneens te doen.

De FSMA **beveelt aan** om het referentie-inkomen van de aangeslotene te vermelden in de pensioenfiche.

Voorbeelden

Sociaal statuut	Zelfstandige
Bruto jaarbezoldiging (80%-grens)	118.000,00 EUR
Type zorgverlener	Arts (volledig geconventioneerd)
Verwachte jaarlijkse RIZIV-toelage	4.870,71 EUR
VAPZ-beroepsinkomen	Boven VAPZ-grens (> 39.009,06 EUR)
Aansluitingsdatum	01.02.2013

Éléments variables (chiffres 2017) pris en compte pour le calcul de la réserve acquise et de la prestation acquise mentionnée dans la partie 1

Revenus professionnels		
Revenus professionnels nets/revenu forfaitaire/revenu estimé	€	176.703,89
Coefficient de réévaluation		1,047041
Revenus réévalués	€	185.016,22
☒ limité au maximum de € 38.277,11	Oui	

Hoofdstuk 3 - Financiering van de VAPZ-overeenkomst: de gestorte bijdrage

3.1 Principes

Zelfstandige bepaalt in de regel zelf welke bijdrage hij, binnen bepaalde wettelijke grenzen, stort

Bij **klassieke VAPZ-overeenkomsten** (al dan niet met solidariteitsluik) en **RIZIV-overeenkomsten voor niet-zelfstandige zorgverstrekkers** (altijd met solidariteitsluik) kiest de aangeslotene zelf welke bijdrage hij betaalt binnen welbepaalde wettelijke grenzen in functie van het referentie-inkomen van de aangeslotene. Ook wannéér hij deze bijdrage betaalt, al dan niet verspreid over het jaar, kan hij in principe vrij kiezen.⁷

bij RIZIV-overeenkomst stort het RIZIV de bijdrage i.f.v. het type zorgverstrekker

Bij **RIZIV-overeenkomsten** (altijd met solidariteitsluik) betaalt het RIZIV de bijdrage. Het bedrag van de bijdrage varieert in functie van het type zorgverstrekker. Het betreft een éénmalige bijdrage die het RIZIV betaalt het jaar volgend op het jaar waarin de prestaties werden gepresteerd die recht gaven op de tegemoetkoming.

3.2 Transparantie over de gestorte bijdrage

bedrag van de gestorte bijdrage(n) in de regel vermeld

De meeste onderzochte modelpensioenfiches deelden het **bedrag** van de in het afgelopen jaar gestorte bijdrage(n) mee. Hoewel dit een wettelijk verplichte vermelding betreft, deden 2 van de 21 pensioeninstellingen dit niet in al hun modellen.

Heel wat pensioenfiches geven data

De bijdrage moet bovendien worden **opgesplitst per voordeel**. Indien een deel van de bijdrage m.a.w. niet bestemd is voor pensioenopbouw maar voor een overlijdensdekking of een solidariteitsstelsel, dan moet dit eveneens duidelijk blijken uit de pensioenfiche (zie hoofdstuk 5 voor dit aspect).

In 16 pensioenfiches (verspreid over 10 van de 21 pensioeninstellingen) werd een overzicht gegeven van de verschillende bijdragestortingen van het afgelopen jaar, met vermelding van de datum van elke storting.

*Het bedrag van de gestorte bijdragen voor het afgelopen jaar **moet** worden opgenomen in de pensioenfiche, opgesplitst per voordeel (artikel 48, §1, 2°, 4. van de WAPZ; artikel 96/6, §3, 7° van de WIBP). Indien een deel van de bijdrage m.a.w. niet bestemd is voor pensioenopbouw maar voor een overlijdensdekking of een solidariteitsstelsel, dan moet eveneens duidelijk blijken uit de pensioenfiche om welk deel/welke delen het gaat.*

*De FSMA **beveelt aan** om eerst het brutobedrag te vermelden, vóór afhouding van kosten en risicopremies.*

⁷ Om praktische redenen kan hij hier uiteraard afspraken over maken met de pensioeninstelling (vb. eenmalige betaling, maandelijkse spreiding, ...).

De FSMA **beveelt aan** om het tijdstip waarop de bruto-bijdrage(n) werd(en) betaald te vermelden in de pensioenfiche.

Voorbeelden

6. Gestorte premies in 2017					
6.1.1. Overeenkomst [REDACTED] (overgedragen bedrijfsovereenkomst individuele pensioentoezegging)					
Datum	EUR	Datum	EUR		
Totaal:					0,00
6.1.2. Overeenkomst [REDACTED] (bedrijfsovereenkomst individuele pensioentoezegging)					
Datum	EUR	Datum	EUR	Datum	EUR
09.01.2017	2.249,67	02.05.2017	2.249,67	01.09.2017	2.249,67
01.02.2017	2.249,67	01.06.2017	2.249,67	02.10.2017	2.249,67
01.03.2017	2.249,67	03.07.2017	2.249,67	01.11.2017	2.249,67
03.04.2017	2.249,67	01.08.2017	2.249,67	01.12.2017	2.249,67
Totaal:					26.996,04
6.1.3. Overeenkomst [REDACTED] (Riziv-overeenkomst)					
Datum			EUR		
10.01.2017			4.563,12		
Totaal:					4.563,12
6.1.4. Overeenkomst [REDACTED] (vrij aanvullend pensioen voor zelfstandigen)					
Datum	EUR	Datum	EUR		
01.02.2017	3.060,07	30.11.2017	67,17		
Totaal:					3.127,24

Opérations du 01/01/2017 au 01/01/2018 (en EUR)

Date	Type	Montant	Taxes	Frais (*)	Evolution du contrat
-	Cotisation P.L.C.I.	3.056,00			
13/01/2017	• Cotisation Pension/Décès (cotisation libre)	254,00	-	-3,81	250,19
06/02/2017	• Cotisation Pension/Décès (cotisation libre)	254,00	-	-3,81	250,19
04/03/2017	• Cotisation Pension/Décès (cotisation libre)	254,00	-	-3,81	250,19
05/04/2017	• Cotisation Pension/Décès (cotisation libre)	254,00	-	-3,81	250,19
15/05/2017	• Cotisation Pension/Décès (cotisation libre)	255,00	-	-3,82	251,18
07/06/2017	• Cotisation Pension/Décès (cotisation libre)	255,00	-	-3,82	251,18
03/07/2017	• Cotisation Pension/Décès (cotisation libre)	255,00	-	-3,82	251,18
02/08/2017	• Cotisation Pension/Décès (cotisation libre)	255,00	-	-3,82	251,18
04/09/2017	• Cotisation Pension/Décès (cotisation libre)	255,00	-	-3,82	251,18
20/10/2017	• Cotisation Pension/Décès (cotisation libre)	255,00	-	-3,82	251,18
06/11/2017	• Cotisation Pension/Décès (cotisation libre)	255,00	-	-3,82	251,18
27/11/2017	• Cotisation Pension/Décès (cotisation libre)	255,00	-	-3,82	251,18

Hoofdstuk 4 - Kosten

4.1 De steekproef

Aanrekening van een kost op de bijdrage is de regel

Nagenoeg alle pensioeninstellingen rekenden een bepaalde kost aan op de bijdrage. Ongeveer een derde rekende bijkomend een kost aan op de reserves.

4.2 Transparantie over de kosten

bedrag van de kost in de regel vermeld

Pensioeninstellingen moeten wettelijk gezien het bedrag van de aangerekende kosten opnemen in hun pensioenfiche. 5 van de 21 pensioeninstellingen deden dit nochtans niet in al hun modelfiches.

Een derde van de pensioenfiches splitst de kosten uit in functie van de bron waaruit ze worden geïnd

De wet vereist sinds 2019 bovendien dat IBP's hun kosten meer in detail verduidelijken op de pensioenfiche. In de aangifte-instructies van Sigedis vertaalt deze verplichting zich in een opgave van de kosten in functie van de bron waaruit ze worden geïnd, namelijk van het feit of zij al dan niet worden aangerekend op de bijdragen (de categorieën "CostOnContributions" en "CostNotOnContributions"). Ook 7 verzekeraars voorzagen deze opsplitsing in minstens één van hun modelpensioenfiches, zodat in totaal een derde van de pensioenfiches uit de steekproef deze opsplitsing maakte.

*De pensioenfiche **moet** het bedrag vermelden van de kosten die in het voorbije boekjaar ten laste werden gelegd van de aangeslotene (artikel 48, §1, 2°, 6. van de WAPZ).*

*De pensioenfiche van een **IBP moet** het bedrag van de kosten die in het voorbije boekjaar ten laste werden gelegd van de aangeslotene uitgesplitst vermelden op de pensioenfiche (artikel 96/6, §3, 8° van de WIBP). De FSMA **beveelt aan** om deze uitsplitsing te doen aan de hand van de bron waaruit de kosten worden geïnd (al dan niet uit de bijdragen).
Zij **beveelt de verzekeringsondernemingen aan** om dit eveneens te doen.*

*De FSMA **beveelt aan** om de kostenstructuur op te nemen in de pensioenfiche.*

Voorbeelden

C. Kosten

In stapkosten	6,50% van de bijdragen verminderd tot 6,00% voor de inhaalbijdragen indien het totaal van deze bijdragen minstens 120.000,00 EUR bedraagt. Voor uw contract werden de instapkosten verminderd tot 3,50% van de bijdragen
Beheerskosten (uitgedrukt in % van het gemiddeld beheerd vermogen)	Strategische fondsen (*): 1,00% per jaar Cashfonds (maximaal 10%): max. 1,00% per jaar "Best Of" fondsen: Bonds : max. 1,00% per jaar Equities : max. 1,60% per jaar Absolute Return Bonds : max. 1,00% per jaar Real Estate : 1,00% per jaar Emerging Markets : 1,00% per jaar Market Opportunities : max. 1,50% per jaar

De situatie op 31/12/2017 houdt rekening met volgende elementen:

Bruto kapitalisatievoet	1,75%
Inningskosten op de bijdragen	43,53 €
Beheerskosten op de reserves (0,25%)	55,20 €

Hoofdstuk 5 - Risicodekkingen

5.1 Principes

1. De overlijdensdekking

UKVR veruit het populairste

Nagenoeg alle VAPZ-overeenkomsten uit de steekproef voorzagen in een overlijdensdekking. Meestal bestond deze uit de terugbetaling van de verworven reserves (UKVR), al dan niet aangevuld met een minimumkapitaal.

Enkel "risicopremie" bij overlijdensdekking hoger dan de verworven reserve

Een "risicopremie" is maar verschuldigd wanneer de prestatie bij overlijden hoger ligt dan de verworven reserve. Zij wordt meestal vanuit de gestorte bijdrage betaald, maar soms ook vanuit de verworven reserve.

Sommige VAPZ-overeenkomsten geven de aangeslotene een aantal opties voor zijn overlijdensdekking (bv. terugbetaling van de verworven reserve, keuze tussen een aantal bedragen, ...). (Cf. Hoofdstuk 2 inzake de variabele elementen).

2. Sociale VAPZ-overeenkomsten

In de steekproef waren er 28 VAPZ-overeenkomsten waaraan een solidariteitsluit was gekoppeld, gespreid over 17 pensioeninstellingen.

Financiering - Wanneer het een sociale VAPZ-overeenkomst betreft, moet hoe dan ook minstens 10% van de gestorte bijdrage aangewend worden voor het solidariteitsluit.

Geen keuze voor aangeslotenen uit verschillende solidariteitsprestaties

Keuze - Beide RIZIV-types zijn verplicht gekoppeld aan een solidariteitsluit. Bij de twee andere types VAPZ-overeenkomsten heeft de aangeslotene de keuze. Binnen een solidariteitsluit zouden pensioeninstellingen in theorie aan de aangeslotene de keuze kunnen bieden tussen meerdere solidariteitsprestaties. In de praktijk blijkt evenwel dat alle pensioeninstellingen een vast en vooraf bepaald pakket solidariteitswaarborgen aanbieden.⁸

5.2 Transparantie over de risicodekkingen en de aangerekende risicopremies

1. Overlijden

A. Transparantie over de prestatie van de overlijdensdekking

Prestatie bij overlijden in de regel vermeld

Het bedrag van de prestatie bij overlijden moet een aangeslotene wettelijk gezien terugvinden in zijn pensioenfiche. Indien de prestatie wordt verhoogd met een winstdeelname, dan moet dit ook blijken uit de pensioenfiche (zie verder: 6.2.2).

---

⁸ Voor een beschrijving van de mogelijke voordelen verwijzen wij naar het koninklijk besluit van 15 december 2003 tot vaststelling van de solidariteitsprestaties verbonden met de sociale pensioenovereenkomsten.

Soms ook de begunstigingsregels vermeld

Een aantal pensioeninstellingen omschreven in hun pensioenfiches eveneens wie de begunstigde van de overlijdensdekking was. De FSMA beschouwt dit als een goede praktijk.

*De pensioenfiche **moet** het bedrag van de prestatie bij overlijden vermelden waarop de begunstigde aanspraak kan maken bij overlijden van de aangeslotene (artikel 48, §1, 1°, 4. van de WAPZ).*

*De FSMA **beveelt aan** om de begunstigingsvolgorde/de begunstigde op te nemen in de pensioenfiche en desgevallend de mogelijkheid om deze te wijzigen, of op zijn minst te verwijzen naar de VAPZ-overeenkomst hiervoor.*

Voorbeeld

En cas de décès

En cas de décès de l'affilié avant le terme du contrat, la compagnie s'engage à payer la réserve du contrat au moment du décès.
Bénéficiaire en cas de décès:
Le conjoint ou cohabitant légal de l'affilié

B. Transparantie over het bedrag van de risicopremie van de overlijdensdekking

Niet alle pensioenfiches vermeldden het bedrag van de risicopremie

Voor 24 overlijdensdekkingen uit de steekproef verspreid over 10 pensioeninstellingen was er mogelijk een risicopremie verschuldigd (zie hoger). Indien een deel van de bijdrage bestemd is als risicopremie voor de overlijdensdekking, moet de aangeslotene dit kunnen vaststellen op zijn pensioenfiche. Toch hanteerden 3 pensioeninstellingen modelfiches waarbij dit niet het geval was.

*De pensioenfiche **moet** het concrete bedrag vermelden dat als risicopremie voor de overlijdensdekking werd gestort in de loop van het voorbije jaar (artikel 48, §1, 2°, 4. van de WAPZ).*

C. Transparantie over de keuze van de overlijdensdekking

Indien de aangeslotene ook na zijn initiële keuze nog het recht heeft om de overlijdensdekking te wijzigen, gaat het om een variabel element dat een impact heeft op de berekening van de verworven rechten. Zoals vermeld in hoofdstuk 2 moeten de keuzemogelijkheid en gemaakte keuze in dat geval vermeld worden in de pensioenfiche op grond van artikel 48, §1, 2°, 3. van de WAPZ (zie hoofdstuk 2).

2. Solidariteitsstelsels

A. Transparantie over het bedrag van de bijdragen voor het solidariteitsluik

Heel wat pensioenfiches gaven geen informatie over de solidariteitsbijdrage

De solidariteitsbijdrage moet gefinancierd worden vanuit de gestorte bijdrage en moet ten minste 10 % van laatstgenoemde bijdrage bedragen.⁹ De aangeslotene moet dit bedrag kunnen raadplegen op zijn pensioenfiche.¹⁰ Nochtans was dit bij 7 van de 17 pensioeninstellingen voor minstens één van hun modelfiches niet het geval.

De pensioenfiche moet het concrete bedrag vermelden dat als bijdrage voor het solidariteitsluik werd gestort (artikel 48, §1, 2°, 4. van de WAPZ).

B. Transparantie over de prestaties van het solidariteitsluik

Meestal indicatie dat er een solidariteitsluik is

Bij 14 van de 17 pensioeninstellingen bij wie een sociale VAPZ-overeenkomst in de steekproef zat, kon de aangeslotene op zijn pensioenfiche vaststellen dat er een solidariteitsluik was. Bij 9 van deze 14 werden bovendien alle solidariteitsprestaties vermeld waarop de aangeslotene aanspraak kon maken.

De FSMA beveelt aan om de prestaties van het solidariteitsluik waarop de aangeslotene desgevallend aanspraak kan maken op te nemen in de pensioenfiche of te verwijzen waar deze informatie kan worden geraadpleegd .

Voorbeeld

II. Vos prestations de solidarité en 2018	
- En cas de décès, votre bénéficiaire aura droit à une couverture décès complémentaire de: <small>(1) seulement acquise si vous avez un bénéficiaire conforme à notre règlement + versée obligatoirement sous forme de rente</small>	16 326,66 ⁽¹⁾
- En cas d'invalidité, [REDACTED] financera votre pension par une cotisation annuelle de:	8 163,33
- A l'occasion d'une naissance, vous recevrez une indemnité de maternité de: et un complément sera versé sur votre compte pension:	442,50 1 883,85
- Votre crédit de dépendance s'élève à:	1 256,24

⁹ Zie artikel 46, §1 van de WAPZ.

¹⁰ Een verdere opsplitsing van dit deel van de bijdrage per afzonderlijke solidariteitsprestatie is hierbij o.i. evenwel niet vereist.

Hoofdstuk 6 - Het rendement

6.1 Welk rendement kent een pensioeninstelling toe aan de aangeslotene?

Grosso modo zijn er twee methodes volgens dewelke een pensioeninstelling een rendement toekent aan de aangeslotene:

Manier van rendements-toekenning verschilt tussen tak 21 en IBP's en tak 23

- Bij **tak 21 verzekeringen** waarborgt de verzekeringsonderneming een **tarifair rendement**. Zij beslist jaarlijks of zij dit verder aanvult met een **winstdeelname**.
- Bij **tak 23 verzekeringen** en **IBP's** is er geen gewaarborgd rendement. De pensioeninstelling belegt de ontvangen nettobijdragen en de waarde van de onderliggende beleggingsportefeuille bij pensionering zal het pensioenbedrag van de aangeslotene bepalen.

6.2 Transparantie over het rendement

1. Het tarifaire rendement

Enkel tak 21 producten waarborgen een tarifair rendement

Alle 48 VAPZ-overeenkomsten van de 18 verzekeringsondernemingen uit de steekproef werden via een tak 21 beheerd. Een vijfde van deze pensioenfiches deelde de **gewaarborgde rentevoet** evenwel niet mee.

Indien er **meerdere rentevoeten gewaarborgd** werden in de loop van het voorbije jaar, kan de pensioeninstelling ervoor kiezen om één gewogen gemiddelde mee te delen, dan wel alle gewaarborgde rentevoeten afzonderlijk, gekoppeld aan het deel van de verworven reserve waarvoor de respectievelijke rentevoeten gelden. Een vijfde van de modelpensioenfiches hanteerde dergelijk overzicht. De pensioenfiches die één rentevoet vermeldden, vermeldden meestal niet de gemiddelde rentevoet, maar enkel de gewaarborgde rentevoet die gold voor de meest recente bijdrage. Dit is dan wel de gewaarborgde rentevoet die conform de aangifte-instructies voor DB2P moet worden gerapporteerd aan Sigedis. Deze rentevoet kan echter niet zomaar gebruikt worden in de pensioenfiche indien het afgelopen jaar meerdere gewaarborgde rentevoeten van toepassing waren op de reserves van de aangeslotene.

De pensioeninstellingen die een beroep doen op Sigedis voor het opstellen van hun pensioenfiches moeten dan ook de gewogen gemiddelde gewaarborgde rentevoet meedelen, dan wel alle gewaarborgde rentevoeten afzonderlijk, gekoppeld aan het deel van de verworven reserve waarvoor de respectievelijke rentevoeten golden, opdat Sigedis deze gegevens kan opnemen in de pensioenfiche. Het lijkt de FSMA evenwel raadzaam om de aangifte-instructies voor DB2P voor alle pensioeninstellingen af te stemmen op artikel 48, §1, 2°, 7. van de WAPZ. De slapers beschikken immers enkel over dit kanaal om de evolutie van hun pensioenrechten op te volgen.

14 verzekeraars gaven ook in minstens één pensioenfiche het **bedrag** mee van het tarifaire rendement dat zij het afgelopen jaar aan de aangeslotene hadden toegekend en een kleine helft van de verzekeraars maakte verder duidelijk wat de

draagwijdte van de gewaarborgde rentevoet was (in welke mate m.a.w. een eventuele wijziging van de gewaarborgde rentevoet enkel betrekking heeft op bijdrageverhogingen, op de volledige nieuwe bijdragen, dan wel ook op de reeds opgebouwde reserves).

De pensioenfiche moet desgevallend de concrete rentevoet vermelden die in de loop van het voorbije boekjaar werd gewaarborgd. Dit impliceert dat het voldoende duidelijk moet zijn voor de aangeslotenen dat het om een door de pensioeninstelling gewaarborgde rentevoet gaat (artikel 48, §1, 2°, 7. van de WAPZ en artikel 96/6, §3, 4° van de WIBP).

Wanneer er verschillende gewaarborgde rentevoeten van toepassingen zijn, moet de pensioenfiche:

- *ofwel een overzicht geven van die rentevoeten met een duidelijke aanduiding van de reserveschijven waarvoor ze gelden;*
- *ofwel het gewogen gemiddelde van de verschillende gewaarborgde rentevoeten geven; gewogen in functie van de reserveschijf waarop zij respectievelijk betrekking hebben*

(artikel 48, §1, eerste lid, 2°, 7. van de WAPZ en artikel 96/6, §3, 4° van de WIBP).

De FSMA beveelt aan om in de aangifte-instructies voor DB2P op te nemen dat een overzicht moet worden gerapporteerd van de gewaarborgde rentevoeten met een duidelijke aanduiding van de reserveschijven waarvoor ze gelden, indien het afgelopen jaar meer dan één rentevoet werd gewaarborgd.

De FSMA beveelt aan om de draagwijdte van het door de pensioeninstelling gewaarborgde tarifaire rendement te verduidelijken in de pensioenfiche.

De FSMA beveelt aan om ook het bedrag (in euro) waarop de aangeslotene voor het afgelopen jaar aanspraak kan maken als tarifair rendement, te vermelden op de pensioenfiche.

Voorbeelden

Meerdere gewaarborgde rentevoeten – koppeling aan de verworven reserve waarop zij van toepassing zijn

Evolutie van de verworven reserve (per gegarandeerde intrestvoet)

De hieronder vermelde verworven reserves (in EUR, winstdeelname inbegrepen) worden berekend rekening houdend met de technische intrestvoet die van toepassing is.

Gegarandeerde intrestvoet	Verworven reserve op 01/01/2017	Verworven reserve op 01/01/2018
3,25 %	1.364,05 EUR	1.408,24 EUR
2,50 %	6.264,62 EUR	6.420,52 EUR
2,00 %	1.062,07 EUR	1.083,20 EUR
1,50 %	741,91 EUR	752,95 EUR
1,00 %	314,61 EUR	677,92 EUR
0,75 %	0,00 EUR	2.580,02 EUR
Totaal	9.747,26 EUR	12.922,85 EUR
waarvan verworven winstdeling	251,71 EUR	269,25 EUR

POLICE ██████ – SITUATION ANNEE 2017						
TAUX DE CAPITALISATION	VERSEMENT 2017	TAXE 2017	INTERET 2017	CHARGEMENT 2017	MONTANT TOTAL AU 31/12/2017	
2,25%	0 €	0 €	68,36 €	0 €	3.106,80 €	0 %
1,75%	0 €	0 €	51,85 €	0 €	3.014,62 €	0 %
1,00%	0 €	0 €	29,07 €	0 €	2.936,02 €	0 %
0,75%	3.027,09 €	0 €	2,02 €	121,08 €	2.908,03 €	0 %
TOTAUX	3.027,09 €	0 €	151,31 €	121,08 €	11.965,47 €	

Draagwijdte rendement

- Taux garanti en 2018 : 0,35%
 Conformément aux conditions générales du contrat, le taux d'intérêt est garanti par versement, de la date de réception de celui-ci, jusqu'au 31 décembre de la huitième année qui suit.

2. De winstdeelneming

Bedrag van de winstdeelneming in de regel vermeld.

Bij een tak 21 product kan de verzekeraar ervoor kiezen om bovenop het gewaarborgde rendement een winstdeelneming toe te kennen.

Van de 48 pensioenfiches uit de steekproef die betrekking hadden op een VAPZ-overeenkomst beheerd via tak 21, waren er 43 die het bedrag van de winstdeelneming vermeldden.

De wet vereist niet alleen dat het bedrag van de winstdeelneming wordt meegedeeld. De pensioenfiche moet eveneens duidelijk maken in welke mate de voordelen als gevolg van de winstdeelneming van het afgelopen jaar zijn toegenomen:

- Voor het pensioenluik gaat het om het deel van de verworven prestaties dat werd opgebouwd met deze winstdeelneming.
- Indien er een winstdeling voor het luik overlijden is voorzien, moet de verhoging van de overlijdensdekking die hieraan toe te schrijven valt eveneens worden opgenomen in de pensioenfiche.

Bij 26 van de 43 pensioenfiches die het bedrag van de winstdeelneming vermeldden, werd ook het percentage meegedeeld. De pensioenfiche hoeft het winstdeelnemingspercentage wettelijk gezien dan wel niet te vermelden; als dit toch het geval is, moet de fiche wel verplicht duidelijk maken op welke elementen dit percentage betrekking heeft. Slechts 10 van de 26 fiches deden dit op afdoende wijze.

De pensioenfiche moet het bedrag (in euro) vermelden dat voor het afgelopen jaar als winstdeelname aan de aangeslotene werd toegekend (artikel 48, §1, 2°, 5. van de WAPZ juncto artikel 9, 1° van het KB WAPZ).

De pensioenfiche moet desgevallend duidelijk maken dat er geen winstdeelname werd toegekend (artikel 48, §1, 2°, 5. van de WAPZ juncto artikel 9, 1° van het KB WAPZ).

De pensioenfiche **moet** vermelden in welke mate de voordelen als gevolg van de winstdeelneming van het afgelopen jaar zijn toegenomen (artikel 48, §1, 2°, 5. van de WAPZ juncto artikel 9, 2° van het KB WAPZ).

De FSMA **beveelt aan** om het percentage/de percentages van de toegekende winstdeelneming in de pensioenfiche te vermelden. In dat geval **moet** de pensioenfiche wel verduidelijken op welk deel van de reserves dat percentage / die percentages van toepassing is / zijn (artikel 48, §1, 2°, 5. van de WAPZ juncto artikel 9, 3° van het KB WAPZ).

Voorbeeld

Toename van het voordeel als gevolg van de winstdeelneming

Waarborgen bij leven

opgebouwd eindkapitaal	bij leven op 01.03.2028 :	70.052,26 EUR
eindkapitaal winstdeling	bij leven op 01.03.2028 :	1.860,98 EUR
totaal kapitaal	bij leven op 01.03.2028 :	71.913,24 EUR

De hierboven vermelde bedragen, inclusief de winstdeling, zijn definitief verworven. De eventuele projecties met winstdeling die u als voorbeeld ontving bij de onderschrijving van uw contract waren gebaseerd op de economische en financiële omstandigheden op dat moment. Rekening houdend met uw stortingen, eventuele afkopen, de toegepaste gegarandeerde intrestvoet(en) en winstdeling kunnen bovenvermelde bedragen afwijken van deze projecties.

3. Het toegekende rendement

Vier vijfde van de pensioenfiches vermeldde het toegekende rendement

21 pensioenfiches vermeldden het toegekende rendement: 11 fiches gaven het totaalbedrag mee, 8 fiches het totale rendementspercentage en 2 fiches gaven beide mee. Bij heel wat pensioenfiches van verzekeringsondernemingen waar het toegekende rendement niet als één cijfer werd meegegeven, kan de aangeslotene dit echter zeer eenvoudig zelf berekenen door de componenten gewaarborgde rentevoet en winstdeelneming bij elkaar op te tellen.

De FSMA **beveelt aan** om het concrete bedrag van het toegekende rendement evenals het hiermee overeenstemmende rendementspercentage te vermelden in de pensioenfiche.

Voorbeelden

Le tableau repris ci-dessous vous donne un aperçu détaillé de votre réserve. Vous y trouverez la valeur de la réserve, les intérêts alloués et la dotation de participation bénéficiaire calculée sur l'année 2017.

Taux garanti	Taux de participation bénéficiaire	Réserve au 01/01/2017	Intérêts garantis	Dotation calculée	Total des intérêts attribués
0,00%	1,90%	22.565,00	0,00	430,62	430,62

Compte tenu des mouvements effectués sur votre contrat, votre réserve au 01/01/2018 s'élève à 25.917,22 EUR.

De winstdeling voor 2017 (die toegekend werd op 01/01/2018) bedraagt 1,00% zodat u **voor de premies betaald in het jaar 2017** een **globaal bruto rendement van 2,15%** behaalt. Voor de betaalde premies met een hogere gewaarborgde intrestvoet, is het globaal bruto rendement gelijk aan de gewaarborgde intrestvoet. Om in aanmerking te komen voor deze winstdeling, moet uw contract voldoen aan de voorwaarden die u hierna terugvindt op pagina 2. Op contracten met een totale duurtijd korter dan 8 jaar, wordt er geen winstdeling toegekend.
De winstdeling toegekend op 01/01/2018 zit nog niet vervat in uw verworven reserves op 01/01/2018. U vindt wel de winstdeling toegekend op 01/01/2017 terug in dit jaarlijks overzicht. Deze bedroeg 0,50%.

Hoofdstuk 7 - Het resultaat: de verworven reserve, de verworven prestatie en het uiteindelijke aanvullend pensioen van de aangeslotene

7.1 De verworven reserve

Het bedrag waarop de aangeslotene op de pensioenleeftijd uiteindelijk aanspraak kan maken, is gelijk aan de verworven reserve die hij op dat moment heeft opgebouwd, eventueel aangevuld tot de zgn. '0% garantie' (zie 7.3).

1. Het bedrag van de verworven reserve

Niet alle fiches vermelden de verworven reserve van het voorgaande jaar

Conform artikel 48, §1, eerste lid van de WAPZ moet de pensioenfiche het bedrag van de verworven reserve van het betrokken jaar vermelden evenals dat van het voorgaande jaar. In 1 pensioenfiche werden geen verworven reserves vermeld. 4 andere pensioenfiches lieten na om de verworven reserve van het vorige jaar mee te delen.

*De pensioenfiche **moet** het bedrag in euro van de verworven reserve op 1 januari van het betrokken jaar vermelden, evenals dat van het voorgaande jaar (artikel 48, §1, eerste lid, 1°, 1. en artikel 48, §1, eerste lid, 2°, 2° van de WAPZ).*

2. Details van de verworven reserve

Zelden details van de verworven reserve

Een vijfde van de fiches deelde bijkomend het detail van de verworven reserve mee in functie van de gegarandeerde rentevoet.

Verworven reserve soms aangewend voor vastgoedfinanciering

Op grond van artikel 49, §2 van de WAPZ kan de VAPZ-overeenkomst bepalen dat de verworven reserve mag aangewend worden in het kader van vastgoedfinanciering. Wanneer dit het geval is, is het een goede praktijk om de aangeslotenen er in hun pensioenfiche aan te herinneren welk deel van hun verworven reserve op die manier reeds werd aangewend. Zo weet de aangeslotene welk deel van de verworven reserve al dan niet vatbaar is voor overdracht.

*De FSMA **beveelt aan** om desgevallend het bedrag van de verworven reserve dat reeds werd aangewend in het kader van vastgoedfinanciering te vermelden in de pensioenfiche.*

7.2 Het (geprojecteerde) aanvullend pensioen

1. Principes

Naast informatie over de verworven reserve moet de jaarlijkse pensioenfiche de aangeslotene ook een idee geven van het aanvullend pensioen dat hij op de pensioenleeftijd mag verwachten. Daarbij moet een onderscheid worden gemaakt tussen de verworven prestatie en de verwachte prestatie:

Verworven prestatie is het bedrag waarop de aangeslotene hoe dan ook recht heeft bij het bereiken van de pensioenleeftijd

De **verworven prestatie** geeft het bedrag weer waarop de aangeslotene desgevallend (minimaal) aanspraak zal kunnen maken bij het bereiken van de pensioenleeftijd, wanneer hij geen enkele bijdrage meer zou storten. In het kader van een VAPZ-overeenkomst, kan men de verworven prestatie enkel berekenen indien de pensioeninstelling een bepaald rendement waarborgt tot aan de pensioenleeftijd.

Verwachte prestatie is een raming van het bedrag waarop de aangeslotene aanspraak kan maken indien tot aan de pensioenleeftijd dezelfde bijdrage wordt gestort

De **verwachte prestatie** is een inschatting van het bedrag dat de aangeslotene zou kunnen verwachten op de pensioenleeftijd, indien tot dan jaarlijks dezelfde bijdrage wordt gestort als deze van het afgelopen jaar. De pensioeninstelling moet er expliciet op wijzen dat het een raming betreft en geen recht. In tegenstelling tot de verworven prestatie moet de verwachte prestatie altijd worden vermeld, ongeacht of de pensioeninstelling al dan niet een rendement waarborgt tot op de pensioenleeftijd. IBP's zijn sinds 2019 bovendien verplicht om twee projecties te geven, zijnde een meest realistisch scenario en een ongunstig scenario, rekening houdend met de specifieke aard van de VAPZ-overeenkomst (artikel 96/6, §3, 5° WIBP).

2. Transparantie over het (geprojecteerde) aanvullend pensioen

A. De verworven prestatie

Helpt pensioenfiches vermeldt verworven prestatie niet

Een ruime helft van de pensioenfiches vermeldt geen verworven prestatie. 25 van deze pensioenfiches waren nochtans gekoppeld aan beheer in tak 21. De meeste pensioenfiches vermeldden wel de datum waarop de (verworven) prestaties opeisbaar worden.

De pensioenfiche moet desgevallend de verworven prestatie op 1 januari van het betrokken jaar vermelden in de uitkeringsvorm voorzien in de VAPZ-overeenkomst (rente of kapitaal) (artikel 48, §1, 1°, 2. van de WAPZ).

De pensioenfiche moet de datum waarop de verworven prestaties verschuldigd zijn vermelden, zoals vastgesteld in de VAPZ-overeenkomst (art. 48, §1, 1°, 2 van de WAPZ).

De FSMA beveelt aan om in de pensioenfiche te vermelden dat 'de pensioenleeftijd' niet noodzakelijk de leeftijd is waarop het aanvullend pensioen ook daadwerkelijk kan worden uitbetaald.

Deel opgebouwd met winstdeelname zelden afgezonderd

Hoewel het een wettelijk verplicht element betreft, gaven er slechts 3 pensioenfiches aan welk deel van de verworven prestaties was opgebouwd via winstdeelnames (zie 6.2.2).

vastgoedfinanciering

Wanneer (een deel van) de verworven reserve werd aangewend in het kader van vastgoedfinanciering, heeft een aangeslotene er niet alleen baat bij om te weten welk deel van de reserve het betreft, maar ook wat dit betekent voor zijn verworven prestatie. De aanwending zal immers een impact hebben op de pensioenprestatie die hij finaal mag verwachten.

*De FSMA **beveelt aan** om desgevallend het bedrag van de verworven prestaties dat reeds werd aangewend in het kader van vastgoedfinanciering te vermelden in de pensioenfiche.*

B. De verwachte prestatie

verwachte prestatie in de regel vermeld

De verwachte prestatie werd in de regel opgenomen in de pensioenfiche (47 van de 51). Bij 4 pensioenfiches die wel het geraamd bedrag vermeldden, bleek onvoldoende duidelijk dat het een raming en geen recht betrof.

18 van de 47 pensioenfiches die een verwachte prestatie meedeelden, gaven nagenoeg geen enkele verdere duiding bij de berekening van het geprojecteerde bedrag. Bij de meeste andere fiches werd op zijn minst de rentevoet meegedeeld aan de hand waarvan de verwachte prestatie berekend was (24 van de 29).

*De pensioenfiche **moet** de verwachte prestatie op 1 januari van het betrokken jaar vermelden in de uitkeringsvorm voorzien in de VAPZ-overeenkomst (rente of kapitaal) (artikel 48, §1, 1°, 3. van de WAPZ).*

*De pensioenfiche **moet** expliciet vermelden dat de verwachte prestatie een raming betreft die geen kennisgeving van een recht op een aanvullend pensioen inhoudt (artikel 48, §1, 1°, 3. van de WAPZ).*

*De pensioenfiche van een **IBP moet** minstens een meest realistisch scenario en een ongunstig scenario meedelen, rekening houdend met de specifieke aard van de VAPZ-overeenkomst, indien de IBP pensioenprojecties in zijn pensioenfiche opneemt die worden uitgevoerd op basis van economische scenario's (artikel 96/6, §3, 5° van de WIBP).*

*De FSMA **beveelt aan** om te verduidelijken dat de verwachte prestatie een projectie van het aanvullend pensioen is in de veronderstelling dat de aangeslotene, respectievelijk het RIZIV, bijdragen betaalt tot aan de pensioenleeftijd en deze bijdragen gelijk blijven aan deze betaald in het vorige jaar.*

*De FSMA **beveelt aan** om de rentevoet(en) evenals, desgevallend, de andere parameters die werden gebruikt voor de berekening van de verwachte prestatie in de pensioenfiche te vermelden.*

7.3 De waarborg bedoeld in artikel 47, tweede lid van de WAPZ (de zogenaamde '0%-garantie')

De aangeslotene heeft bij pensionering recht op de verworven reserve die zich op dat ogenblik op zijn individuele rekening bevindt. De WAPZ voorziet evenwel in een ondergrens: de reserve moet tenminste gelijk zijn aan het deel van de gestorte bijdragen dat niet werd aangewend voor de overlijdensdekking of, desgevallend, het solidariteitsluik (de zgn. '0%-garantie').

Het bedrag van de '0%-garantie' moet enkel worden vermeld wanneer dit bedrag hoger ligt dan de verworven reserve.

Ruim een kwart van de pensioenfiches vermeldde het actuele financieringsniveau niet.

Het actuele financieringsniveau van de '0%-garantie', zijnde de verhouding tussen het bedrag op de individuele rekening van een aangeslotene en het bedrag waar hij/zij op grond van de '0%-garantie' recht op heeft, moet echter wel hoe dan ook op de pensioenfiche worden vermeld, ook indien de '0%-garantie' volledig gefinancierd is. In dit laatste geval kan de pensioeninstelling er ook voor opteren om enkel het feit van volledige financiering te vermelden. Ruim een kwart van de modelpensioenfiches vermeldt dit gegeven echter niet.

Zonder verdere toelichting zullen noch het actuele financieringsniveau noch het bedrag van de rendementsgarantie veel betekenen voor de aangeslotene. De FSMA acht het dan ook noodzakelijk om toch een minimale kadering mee te geven, op grond waarvan de aangeslotene de betekenis van deze gegevens correct kan interpreteren.

De pensioenfiche moet het actuele financieringsniveau meedelen van de waarborg bedoeld in artikel 47, tweede lid van de WAPZ (de zgn. '0%-garantie') en voldoende toelichten (artikel 48, §1, eerste lid, 2°, 1. van de WAPZ; artikel 96/6, §3, 4° van de WAPZ).

De pensioenfiche moet het bedrag van de waarborg bedoeld in artikel 47, tweede lid van de WAPZ (de zgn. 0%-garantie) in de pensioenfiche vermelden wanneer dit bedrag het bedrag van de verworven reserve overstijgt (artikel 48, §1, 1°, 1. van de WAPZ).

7.4 De fiscale impact op het aanvullend pensioen

Een laatste belangrijk element dat de aangeslotene moet kennen, is de fiscale behandeling van het aanvullend pensioen. De bedragen die hem worden meegedeeld in de pensioenfiche zijn immers brutobedragen.

Ruime helft van de pensioenfiches waarschuwde voor de impact van belastingen

Het zou veel te ver gaan om alle fiscale principes op te nemen in de pensioenfiche. Dit neemt niet weg dat een korte waarschuwing over de impact van belastingen de aangeslotene reeds belangrijke informatie bijbrengt, al was het maar door uitdrukkelijk te vermelden dat de meegedeelde bedragen brutobedragen zijn. Dit laatste was het geval in meer dan de helft van de onderzochte modelpensioenfiches.

*De FSMA beveelt aan om er in de **pensioenfiche** de aandacht op te vestigen dat het aanvullend pensioen bij uitkering nog onderhevig zal zijn aan belastingen.*

Voorbeelden

Verworven rechten – eerste deel van de pensioenfiche

Hieronder vindt u het eerste deel van de pensioenfiche, dat de belangrijkste cijfers van uw pensioenfiche herneemt (situatie op 01/01/2018). Verder vindt u meer details.

Verworven reserve op 01/01/2018 **15.636,53 EUR**

Hoeveel is er al gespaard voor mijn aanvullend pensioen?

Dit bedrag evolueert verder tot aan de pensioenleeftijd.

Wettelijke reserve minimumgarantie 15.500,38 EUR

Verworven prestatie op 01/11/2022 **16.608,66 EUR**

Hoeveel zal mijn huidige pensioenreserve waard zijn op pensioenleeftijd?

Dit bedrag is de waarde van de huidige pensioenreserve op pensioenleeftijd, als u uw reserves in dit plan laat staan. Er wordt verondersteld dat uw pensioenplan niet wijzigt. Er wordt geen rekening gehouden met verdere premiebetaling in uw aanvullend pensioenplan.

Verwachte prestatie op 01/11/2022 **28.895,25 EUR**

Hoeveel aanvullend pensioen zou ik krijgen als er tot aan de pensioenleeftijd verder wordt gespaard in dit plan?

Dit is een raming van het aanvullend pensioen dat u op pensioenleeftijd kan krijgen indien er verdere premiebetaling is in het pensioenplan. De raming gaat ervan uit dat:

- u uw huidige professionele activiteiten blijft verderzetten;
- de toekomstige premiebetalingen tot aan de pensioenleeftijd in uw pensioenplan dezelfde zijn als de premies gestort in het jaar 2017;
- uw pensioenplan hetzelfde blijft.

Deze raming houdt rekening met een rendement van 0,75 % voor de toekomstige bijdragen en (een) gegarandeerde basisrentevoet(en) op de verworven reserves op 01/01/2018.

Omwille van deze veronderstellingen kan de raming verschillen van het pensioenkapitaal dat effectief zal opgebouwd zijn op de pensioenleeftijd. De raming kan tevens verschillen van de projecties met winstdeelnamen die u hebt ontvangen bij de ondertekening van uw contract en die gebaseerd waren op de economische en financiële omstandigheden geldig op moment van ondertekening. Deze raming geldt niet als recht op een aanvullend pensioen.

Kapitaal overlijden op 01/01/2018 **15.636,53 EUR**

Hoeveel ontvangen mijn begunstigden als ik vóór mijn pensioen zou overlijden?

Dit bedrag komt overeen met de reserve van het contract. Bij overlijden voor pensioenleeftijd ontvangen mijn begunstigden de reserve op moment van overlijden aanwezig in het contract.

*Aanvullend kapitaal bij overlijden door ongeval
Overlevingsrente voor de kinderen*

*niet voorzien
niet voorzien*

Verklaring voor het ontbreken van de verworven prestaties

⁽⁵⁾ Dit bedrag kan niet berekend worden in tak 23 daar het afhankelijk is van de unitprijs op de einddatum van de overeenkomst. Deze toekomstige unitprijs is op de rapporteringsdatum niet bekend.

De zgn. '0%-garantie' en het financieringsniveau

Situatie op 01/01/2018 (in EUR)

Verworven pensioenreserve	15.636,53
Kapitaal overlijden	15.636,53

De hierboven vermelde bedragen, inclusief de winstdeling, zijn definitief verworven. De eventuele projecties met winstdeling die u als voorbeeld ontving bij de ondertekening van uw contract waren gebaseerd op de economische en financiële omstandigheden op dat moment. Rekening houdend met uw stortingen, eventuele afkopen, de toegepaste gegarandeerde intrestvoet(en) en winstdeling kunnen bovenvermelde bedragen afwijken van deze projecties.

De verworven reserve is gefinancierd ten belope van 100%.

In uitvoering van de Wet Aanvullende Pensioenen Zelfstandigen, bedraagt de minimum gewaarborgde reserve bij pensioering **15.500,38 EUR**.

De minimum gewaarborgde reserve is volledig gefinancierd.

Parameters voor de berekening van de verwachte prestaties

Verwachte prestatie op 01.11.2026	42.181,74 EUR
Hoeveel aanvullend pensioen zou ik krijgen als er tot aan de pensioenleeftijd verder wordt gespaard in dit plan? <i>Dit is een raming van het aanvullend pensioen dat u op pensioenleeftijd kan krijgen indien er verdere premiebetaling is in het pensioenplan. De raming gaat ervan uit dat:</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ● u uw huidige professionele activiteiten blijft verderzetten; ● de toekomstige premiebetalingen tot aan de pensioenleeftijd in uw pensioenplan dezelfde zijn als de premies gestort in het fiscaal jaar 2017; ● uw pensioenplan hetzelfde blijft.	
<i>Deze raming houdt rekening met een rendement van 0,75 % voor de toekomstige bijdragen en (een) gegarandeerde basisrentevoet(en) op de verworven reserves op 2017. Omwille van deze veronderstellingen kan de raming verschillen van het pensioenkapitaal dat effectief zal opgebouwd zijn op de pensioenleeftijd. De raming kan tevens verschillen van de projecties met winstdeelname die u hebt ontvangen bij de ondertekening van uw contract en die gebaseerd waren op de economische en financiële omstandigheden geldig op moment van ondertekening. Deze raming geldt niet als recht op een aanvullend pensioen.</i>	

Uitbetalingsdatum – waarschuwing effectieve pensionering

(3)	Dit is de voorziene einddatum in de pensioenovereenkomst. Evenwel, het pensioenkapitaal zal in principe effectief uitbetaald worden bij de start van uw wettelijk pensioen, en zal op dat ogenblik herkend worden. Op www.mypension.be kan u zien wanneer u ten vroegste kan pensioneren.

Waarschuwing inpandgeving

B. Inpandgeving
De uit deze overeenkomst voortvloeiende rechten zijn in pand gegeven aan [REDACTED] (REDACTED). Dit betekent onder meer dat een eventuele uitkering in het kader van deze overeenkomst in eerste instantie wordt aangewend voor de aflossing van het nog openstaand bedrag van de betrokken lening bij [REDACTED]. Een eventueel resterend saldo van de uitkering, na aflossing van dat openstaand bedrag, zal dan uitgekeerd worden aan de hoger vermelde begunstigde(n).

Hoofdstuk 8 – Doorverwijzingen

Verplichte
doorverwijzing naar
mypension.be

Indien een aangeslotene verdere vragen heeft over zijn aanvullend pensioen kan hij via verschillende kanalen bijkomende informatie opvragen.

Vooreerst moet de pensioenfiche op grond van artikel 48, §1, tweede lid van de WAPZ vermelden dat de aangeslotene de gegevens betreffende zijn aanvullend(e) pensioen(en) kan raadplegen in DB2P. Nochtans deden 4 pensioenfiches uit de steekproef dit niet. Idealiter wordt hierbij verwezen naar www.mypension.be; zodat de aangeslotene onmiddellijk de weg vindt naar de juiste website.

*De pensioenfiche of een begeleidend schrijven aan de aangeslotene **moet** vermelden dat de aangeslotene de gegevens betreffende zijn aanvullend(e) pensioen(en) kan raadplegen via www.mypension.be (Artikel 48, §1, tweede lid van de WAPZ).*

Hoewel het geen wettelijke verplichting is, vermelden nagenoeg alle modelpensioenfiches een telefoonnummer en/of mailadres waarop de aangeslotene met zijn vragen en klachten terecht kan. Dit is volgens de FSMA erg nuttig.

*De FSMA **beveelt aan** om de contactgegevens van de pensioeninstelling (telefoonnummer en mailadres) te vermelden in de pensioenfiche.*

Tot slot moeten IBP's op basis van artikel 96/6, §3, 10° van de WIBP de aangeslotenen in de pensioenfiche informeren over waar en hoe aanvullende informatie kan worden verkregen over een aantal specifieke onderwerpen.

*De pensioenfiche van een **IBP moet** vermelden waar en hoe de aangeslotene aanvullende informatie kan verkrijgen over:*

- *de opties waarover de aangeslotenen in het kader van de pensioenregeling beschikken (zie ook Hoofdstuk 2 – Variabele elementen);*
- *de in de jaarrekeningen en jaarverslagen vermelde informatie alsook de in de verklaring inzake beleggingsbeginselen vermelde informatie*
- *(indien van toepassing) over de gehanteerde hypothesen voor in renten uitgedrukte bedragen, met name over het percentage van de rente, het soort aanbieder en de duur van de rente;*

(artikel 96/6, §3, 10° van de WIBP)

Hoofdstuk 9 – Redactie van de pensioenfiche

Voorgaande hoofdstukken bespraken de vaststellingen van het onderzoek die betrekking hadden op de inhoud van de onderzochte documenten. De vraag die centraal stond was **of** aangeslotenen wel geïnformeerd worden over alle verschillende elementen die rechtstreeks of onrechtstreeks een impact hebben op hun aanvullend pensioen.

Dit hoofdstuk bespreekt de vaststellingen van het onderzoek die betrekking hebben op de redactie van de onderzochte documenten. De belangrijkste vraag die in dit hoofdstuk besproken wordt, is **hoe** de aangeslotenen van de onderzochte pensioentoezeggingen geïnformeerd werden over de verschillende elementen.

9.1 Verplichte opdeling in twee delen

De pensioenfiche moet uit twee wettelijk bepaalde delen bestaan

De pensioenfiche moet in twee delen worden opgesteld. Het eerste deel mag enkel de kerncijfers van de verworven rechten, de verwachte prestatie en de prestatie bij overlijden bevatten. Het tweede deel mag vrij ingevuld worden, al moeten ook hier minimaal een aantal wettelijk bepaalde elementen en vermeldingen in worden opgenomen (artikel 48, §1 van de WAPZ).

Heel wat modelpensioenfiches uit de steekproef hielden geen of onvoldoende rekening met deze vereiste.

*De pensioenfiche **moet** de door de WAPZ opgelegde redactie in twee delen met een welomschreven inhoud respecteren (artikel 48, §1, eerste lid van de WAPZ).*

9.2 Eén pensioenfiche voor meerdere VAPZ-overeenkomsten

Een aantal pensioeninstellingen hanteerde één pensioenfiche voor meerdere pensioenovereenkomsten. De FSMA heeft hier geen bezwaar tegen voor zover alle wettelijk vereiste gegevens per pensioenovereenkomst nog duidelijk te onderscheiden vallen uit die ene pensioenfiche. Dit bleek bij enkele pensioenfiches uit de steekproef niet het geval te zijn.

*Indien één pensioenfiche wordt gehanteerd voor meerdere VAPZ-overeenkomsten, **moet** de aangeslotene duidelijk worden geïnformeerd over alle vereiste gegevens voor elk van zijn VAPZ-overeenkomsten. De pensioenfiche **moet** hierbij duidelijk weergeven welke gegevens bij welke VAPZ-overeenkomst horen. (artikel 48 WAPZ)*

9.3 Evolutie van de verworven reserve als ‘lopende rekening’

Aangroei van de verworven reserve kaderen via een ‘lopende rekening’ waarin alle kosten,

Een aantal onderzochte pensioenfiches hield zich inhoudelijk aan het strikte wettelijke minimum en gaf enkel de vereiste bedragen en percentages mee, zonder met deze gegevens duidelijk de evolutie van de verworven reserve over het afgelopen jaar te kaderen.

risicopremies en het toegekende rendement vervat zitten, creëert een hoge mate van transparantie

De meeste pensioenfiches gaven echter weldegelijk een bijkomend inzicht in de evolutie door te werken met een 'lopende rekening'. Vertrekkend vanuit de verworven reserve van het voorgaande jaar vermeldden deze pensioenfiches in detail de bijdragen, de kosten, de afgehouden premies voor risicodekkingen en het toegekende rendement om zo tot het bedrag van de verworven reserve van het huidige jaar te komen.

De FSMA vindt dit een zeer transparante werkwijze die de aangeslotenen op een bevattelijke en beknopte manier een correct inzicht kan bieden over heel wat van de in dit onderzoek besproken elementen.

De FSMA beveelt aan om de aangroei van de verworven reserve in de pensioenfiche te kaderen via een 'lopende rekening' waarin alle bijdragen, kosten, risicopremies en rendementen vervat zitten.

Voorbeelden

'Lopende rekening'

EVOLUTION DU PLAN DEPUIS LE 01/01/2018	
Epargne au 01/01/2018	34.672,45 EUR
Versements	3.187,04 EUR
Frais	-255,00 EUR
Intérêts contractuels	875,15 EUR
Primes décès	-116,95 EUR
Bonus 2018	51,26 EUR
Epargne au 31/12/2018	38.413,95 EUR

'Lopende rekening' & één pensioenfiche voor meerdere pensioenproducten

2. Evolutie van de verworven reserves (EUR)	
2.1. Pensioenverzekering met winstdeeling met staatsgarantie	
Verworven reserves op 01.01.2017:	62.191,06
Gestorte premies (leven/overlijden):	+23.616,72
Gestorte premies (arbeidsongeschiktheid):	+3.379,32
Afgehouden taksen:	-1.281,48
Afgehouden toeslagen:	-555,00
Verbruikte premies (overlijden):	-1.701,15
Verbruikte premies (arbeidsongeschiktheid):	-3.093,12
Rendement (winstdeling van 223,43 EUR inbegrepen):	+1.052,13
Verworven reserves op 01.01.2018:	83.608,48
2.2. Overledingen met winstdeeling met staatsgarantie	
Verworven reserves op 01.01.2017:	80.804,77
Rendement (winstdeling van 1,79 EUR inbegrepen):	+1.614,74
Verworven reserves op 01.01.2018:	82.419,51
2.3. Overledingen met winstdeeling met staatsgarantie	
Verworven reserves op 01.01.2017:	32.419,22
Gestorte premies:	+3.127,24
Afgehouden toeslagen:	-76,72
Rendement (winstdeling van 31,66 EUR inbegrepen):	+640,68
Verworven reserves op 01.01.2018:	36.110,42
2.4. Overledingen met winstdeeling met staatsgarantie	
Verworven reserves op 01.01.2017:	12.343,33
Gestorte premies:	+4.563,12
Afgehouden toeslagen:	-111,95
Verbruikte premies (solidariteitsprestaties):	-445,12
Rendement (winstdeling van 47,72 EUR inbegrepen):	+240,95
Verworven reserves op 01.01.2018:	16.590,33

9.4 Jargon

Het nodeloos gebruik van vaktermen moet worden vermeden

Heel wat pensioenfiches waren doorspekt met pensioen- en verzekeringsjargon. Dit jargon werd bovendien zelden afdoende gekaderd ('verzekeringstype: uitgesteld kapitaal'; 'afgehouden toeslagen'; 'periodieke toeslagen'; 'totale theoretische afkoopwaarde'; 'gemiddeld verzekerd kapitaal van uw polis'; 'taux technique actuel'; reductiewaarde; ...).

De meeste juridische en verzekeringstechnische termen zijn voor een doorsnee aangeslotene evenwel niet evident en komen de begrijpelijkheid allesbehalve ten goede.

*De pensioenfiche **moet** (verzekeringstechnisch) jargon vermijden en een eenduidige terminologie en uitleg hanteren die is afgestemd op het doelpubliek. (verplichting voor IBP's, aanbeveling voor verzekeringsondernemingen; Artikel 96/2 WIBP).*

Voorgaande betekent voor alle duidelijkheid niet dat men al te veel moet vereenvoudigen. Dat kan op zijn beurt immers afbreuk doen aan de begrijpelijkheid en zelfs juistheid.

De belangrijkste wettelijke termen hebben hun waarde

Voorgaande belet evenmin dat de vermelding van de belangrijkste wettelijke termen (zoals 'verworven reserve' en 'verworven prestatie') wel degelijk haar nut heeft. Deze termen moeten echter wel voldoende worden toegelicht. Idealiter gebeurt deze toelichting ook onmiddellijk wanneer de vakterm gebruikt wordt.

De aangeslotene kan zijn aanvullende pensioenrechten raadplegen in DB2P via 'MyPension'. Om de aangeslotene coherente informatie via de verschillende kanalen aan te reiken, strekt het sterk tot de aanbeveling om de **vereenvoudigde terminologie uit MyPension** te hanteren.

*De FSMA **beveelt aan** om de belangrijkste termen uit de WAPZ (zoals verworven reserve en verworven prestatie) in de pensioenfiche te vermelden, zij het met voldoende omkadering. Voor zover de pensioenfiche gebruik maakt van een eigen, vereenvoudigde, terminologie verdient het aanbeveling om in de toelichting naar de wettelijke termen te verwijzen. Voor een vereenvoudigde terminologie kan in het bijzonder gedacht worden aan deze gehanteerd in MyPension.*

9.5 Vormgeving

Gebrekkige opmaak van een pensioenfiche leidt tot minder transparantie ...

De kwaliteit van een aantal pensioenfiches uit de steekproef had gevoelig te lijden onder een slechte vormgeving. Door het gehanteerde lettertype en/of het gebrek aan interlinies nodigden zij nog weinig uit tot lezen. Ook werden heel wat pensioenfiches verwarrend of helemaal niet van titels voorzien.

... terwijl een goede vormgeving de kwaliteit van de

Omgekeerd werden ook een aantal praktijken vastgesteld die de leesbaarheid van de pensioenfiche duidelijk ten goede kwamen. Zo formuleerden sommige pensioeninstellingen de rubrieken van hun

*pensioenfiche
aanzienlijk kan
verbeteren.*

pensioenfiche in vraagvorm (“Welke kosten werden afgehouden?”, “Wat is het globale rendement van de aanvullende pensioenen?”, etc.). Dit bevordert net de toegankelijkheid van het document naar de aangeslotene toe.

*De pensioeninstelling **moet** de nodige aandacht besteden aan de vormgeving en opbouw van de pensioenfiche om deze zo toegankelijk mogelijk te maken voor de aangeslotenen. (verplichting voor IBP’s, aanbeveling voor verzekeringsondernemingen; Artikel 96/2 WIBP).*

9.6 Juiste hoeveelheid informatie

*Heel wat
pensioenfiches
deelden niet alle
wettelijk
voorgeschreven
elementen mee en/of
gaven onvoldoende
uitleg ...*

In heel wat van de onderzochte pensioenfiches ontbraken inhoudelijk één of meerdere elementen (zie vorige hoofdstukken). Ook op de duiding van de wettelijk voorgeschreven inhoud viel bij een aantal pensioenfiches een en ander aan te merken. Sommige pensioenfiches bevatten weinig meer dan een aantal termen met een bedrag ernaast. De materie van aanvullende pensioenen is evenwel dermate complex dat enige omkadering hoe dan ook vereist is, wil men kunnen verwachten dat de aangeslotene de ontvangen informatie correct kan interpreteren.

*De pensioenfiche **moet** alle wettelijk voorgeschreven informatie bevatten en voldoende verduidelijken (artikel 48, §1 van de WAPZ).*

*... andere bevatten
dan weer niet-
pertinente informatie
of nutteloze
herhalingen*

Anderzijds bevatten sommige pensioenfiches ook een overdaad aan informatie. Zo bevatte een pensioenfiche een volledige tabel met de premievoeten overlijden (voor de leeftijden van 6 t.e.m. 85 jaar) die voor een gemiddelde aangeslotene wellicht onbegrijpelijk is. Ook nutteloze herhaling van informatie draagt weinig bij aan de transparantie. In het slechtste geval zorgt dit zelfs voor verwarring.

*De pensioenfiche **moet** logisch gestructureerd zijn en mag geen nutteloze herhalingen bevatten (verplichting voor IBP’s, aanbeveling voor verzekeringsondernemingen; Artikel 96/2 WIBP).*

9.7 Niet-actieve aangeslotenen

Sinds 1 januari 2016 moeten pensioeninstellingen niet langer een pensioenfiche bezorgen aan een zelfstandige voor wiens VAPZ-overeenkomst het afgelopen jaar geen bijdrage werd gestort. Deze is nu aangewezen op DB2P om zijn rechten te kennen. Dit neemt niet weg dat heel wat pensioeninstellingen de slaper toch nog jaarlijks een pensioenfiche toezenden (16 van de 21).

Hoofdstuk 10 - Overzicht van de verplichtingen en aanbevelingen van de FSMA

Voorgaande hoofdstukken bespraken in welke mate een aangeslotene afdoende geïnformeerd wordt via zijn pensioenfiche over de verschillende elementen die rechtstreeks of onrechtstreeks een impact hebben op zijn aanvullend pensioen. Aan de hand van het onderzoek formuleerde de FSMA bij elk van deze elementen een aantal verplichtingen en aanbevelingen. Dit hoofdstuk lijst al deze verplichtingen en aanbevelingen nog eens samen op.

Voor een goed begrip weze herhaald dat de FSMA een **verplichting** formuleert wanneer er een expliciete wettelijke grondslag voorhanden is en het m.a.w. gaat om een absoluut vereiste. Wanneer het om een goede praktijk gaat waarvoor geen expliciete wettelijke grondslag bestaat, formuleert de FSMA deze als een **aanbeveling**. Het spreekt voor zich dat de FSMA er sterk op aandringt dat pensioeninstellingen niet alleen de verplichtingen, maar ook de aanbevelingen zo goed als mogelijk volgen.

De WAPZ vereist dat de pensioenfiche bestaat uit twee delen. Een eerste deel bevat een limitatief aantal kerngegevens. Het tweede deel kan, op een beperkt aantal verplicht op te nemen gegevens na, vrij worden ingevuld door de pensioeninstelling. Allereerst worden uiteraard best de identificatiegegevens van de VAPZ-overeenkomst waarover het gaat meegedeeld.

In het overzicht hieronder worden de verplichtingen in het **vet** weergegeven.

10.1 Identificatiegegevens

Identificatiegegevens

- **de naam, de woonplaats en het rijksregisternummer van de aangeslotene** (verplichting voor IBP's, aanbeveling voor verzekeringsondernemingen (Artikel 96/6, §3, 2° WIBP));
- **de identificatie van de VAPZ-overeenkomst (een uniek kenteken en de aard van de VAPZ-overeenkomst)** (verplichting voor IBP's, aanbeveling voor verzekeringsondernemingen; Artikel 96/6, §3, 2° WIBP);
- **de pensioenleeftijd** (altijd een verplichting voor IBP's, enkel een verplichting voor verzekeringsondernemingen indien er verworven prestaties berekend kunnen worden (zie verder) (Artikel 96/6, §3, 2° WIBP));
- de vermelding dat 'de pensioenleeftijd' niet noodzakelijk de leeftijd is waarop het aanvullend pensioen ook daadwerkelijk kan worden uitbetaald;
- **de naam en het adres van de pensioeninstelling** (verplichting voor IBP's, aanbeveling voor verzekeringsondernemingen; Artikel 96/6, §3, 3° WIBP);
- het KBO-nummer van de pensioeninstelling.

10.2 Deel 1 van de pensioenfiche

Hieronder worden de verplichtingen en aanbevelingen van de FSMA met betrekking tot deel 1 van de pensioenfiche hernoemen :

Verworven reserves en prestaties

- **de verworven reserve op 1 januari van het betrokken jaar** (artikel 48, §1, eerste lid, 1°, 1. van de WAPZ);
- **de verworven prestatie op 1 januari van het betrokken jaar, voor zover berekenbaar** (artikel 48, §1, eerste lid, 1°, 2. van de WAPZ);
- **de leeftijd waarop de verworven prestaties verschuldigd zijn, d.w.z. 'de pensioenleeftijd' zoals bepaald in de VAPZ-overeenkomst** (artikel 48, §1, eerste lid, 1°, 2. van de WAPZ);
- De vermelding dat 'de pensioenleeftijd' niet noodzakelijk de leeftijd is waarop het aanvullend pensioen ook daadwerkelijk kan worden uitbetaald;

Verwachte prestatie

- **de verwachte prestatie op 1 januari van het betrokken jaar** (artikel 48, §1, eerste lid, 1°, 3. van de WAPZ);
- **de vermelding dat de verwachte prestatie een raming is die geen kennisgeving van een recht op een aanvullend pensioen inhoudt** (artikel 48, §1, eerste lid, 1°, 3. van de WAPZ);
- **de verduidelijking dat de verwachte prestatie een projectie van het aanvullend pensioen is in de veronderstelling dat de aangeslotene, respectievelijk het RIZIV, bijdragen betaalt tot aan de pensioenleeftijd en deze bijdragen gelijk zijn aan die betaald in het vorige jaar** (artikel 48, §1, eerste lid, 1°, 3. van de WAPZ en artikel 4, tweede lid KB WAPZ);

Dekkingen bij overlijden en daaraan verbonden premies

- **de prestatie bij overlijden van de aangeslotene** (artikel 48, §1, eerste lid, 1°, 4. van de WAPZ);

Artikel 47, tweede lid van de WAPZ: de '0%-garantie'

- **Het bedrag van de waarborg bedoeld in artikel 47, tweede lid van de WAPZ (de zgn. 0%-garantie) indien dit bedrag hoger ligt dan het bedrag van de verworven reserve** (artikel 48, §1, eerste lid, 1°, 1. van de WAPZ).

10.3 Deel 2 van de pensioenfiche

Hieronder worden de verplichtingen en aanbevelingen van de FSMA met betrekking tot deel 2 van de pensioenfiche hernoemen.

Variabele elementen

- **De variabele elementen die men nodig heeft om de verworven reserve (en desgevallend de verworven prestatie) correct te berekenen** (artikel 48, §1, eerste lid, 2°, 3 van de WAPZ). Het betreft onder meer het feit zelf dat er een keuzemogelijkheid bestaat voor de aangeslotene en de concreet gemaakte keuze (voor zover er een impact is op de pensioenopbouw en de aangeslotene het recht heeft om deze keuze(s) nog te wijzigen) en persoonsgegevens die een impact hebben op de verworven rechten;
- Het referentie-inkomen van de aangeslotene;

Detail verworven rechten

- **Het deel van de verworven prestaties dat werd opgebouwd met de winstdeelname van het afgelopen jaar** (artikel 48, §1, eerste lid, 2°, 5. van de WAPZ, *juncto* artikel 9, 2° van het KB WAPZ) (bij tak 21);
- **De verhoging van de overlijdensdekking ten gevolge van een winstdeelname** (artikel 48, §1, eerste lid, 2°, 5. van de WAPZ, *juncto* artikel 9, 2° van het KB WAPZ) (bij tak 21);
- Het bedrag van de verworven reserve en van de verworven prestaties dat reeds werd aangewend in het kader van vastgoedfinanciering;

Verwachte prestatie

- **voor IBP's: een meest realistisch scenario en een ongunstig scenario, rekening houdend met de specifieke aard van de VAPZ-overeenkomst, indien zij pensioenprojecties in hun pensioenfiche opnemen die worden uitgevoerd op basis van economische scenario's** (artikel 96/6, §3, 5° van de WIBP).
- de parameters en hypothesen die werden gebruikt voor de berekening van de verwachte prestatie (o.a. wat betreft het gehanteerde rendement);

Evolutie van de verworven reserve

- Een beschrijving van de evolutie van de verworven reserves, vertrekkende vanuit de verworven reserves van het vorige jaar, met een overzicht van de gestorte bijdragen, de aangerekende kosten en het toegekende rendement;
  1. De **verworven reserve op 1 januari van het jaar voordien** (artikel 48, §1, eerste lid, 2°, 2. van de WAPZ) (en bij beheer via een tak 23 product: het daarmee corresponderend aantal deelbewijzen in de achterliggende beleggingsfondsen, de eenheidswaarde van deze deelbewijzen en de namen van de achterliggende beleggingsfondsen);
  2. Een berekening van het nettobedrag dat werd toegekend aan de zelfstandige over het afgelopen jaar, bestaande uit:
    - i. Het **bedrag van de gestorte bijdragen voor het afgelopen jaar, opgesplitst per voordeel** (artikel 48, §1, eerste lid, 2°, 4. van de WAPZ; artikel 96/6, §3, 7° van de WIBP). Indien een deel van de bijdrage m.a.w. niet bestemd is voor pensioenopbouw maar voor een overlijdensdekking en/of een solidariteitsstelsel, dan moet dit eveneens duidelijk blijken uit de pensioenfiche (zie punt ii).
    - ii. **Het bedrag aan premies voor risicodekkingen (desgevallend dus eveneens voor het solidariteitsluik) dat in mindering werd gebracht van de gestorte bijdrage** (artikel 48, §1, eerste lid, 2°, 4. van de WAPZ; zie ook i.);
    - iii. Het tijdstip waarop de bijdrage werd gestort
    - iv. **Kosten:**
      - **Verzekeringsondernemingen: Het bedrag en percentage van de kosten die in het voorbije boekjaar ten laste werden gelegd van de aangeslotene** (artikel 48, §1, eerste lid, 2°, 6. van de WAPZ);

- **IBP's: Het uitgesplitst bedrag en percentage van de kosten die in het voorbije boekjaar ten laste werden gelegd van de aangeslotene** (artikel 96/6, §3, 8° van de WIBP);
    - v. Een berekening van het percentage en het daarmee overeenstemmende bedrag van het rendement dat werd toegekend aan de aangeslotene over het afgelopen jaar. In het geval van een tak 21 verzekering bijkomend een detail van het toegekende rendement bestaande uit:
      - i. **het percentage** en het daarmee overeenstemmende bedrag **van het *gewaarborgde tarifaire rendement*; desgevallend, indien er meerdere rentevoeten gewaarborgd worden,**
        - a. **in functie van een lijst van alle gewaarborgde intrestvoeten, ondubbelzinnig gelinkt aan het deel van de verworven reserve waarvoor ze gelden, dan wel**
        - b. **als gemiddelde van de verschillende gewaarborgde rentevoeten; gewogen in functie van de reserveschijf waarop zij respectievelijk betrekking hebben** (artikel 48, §1, eerste lid, 2°, 7. van de WAPZ en artikel 96/6, §3, 4° van de WIBP);

De FSMA beveelt in dit kader aan om in de aangifte-instructies voor DB2P op te nemen dat een overzicht moet worden gerapporteerd van de gewaarborgde rentevoeten met een duidelijke aanduiding van de reserveschijven waarvoor ze gelden, indien het afgelopen jaar meer dan één rentevoet werd gewaarborgd.
      - ii. Verduidelijking van de draagwijdte van het door de pensioeninstelling *gewaarborgde tarifaire rendement*;
      - iii. Het **bedrag van de toegekende *winstdeelname*, dan wel het feit dat er geen *winstdeelname* werd toegekend** (artikel 48, §1, eerste lid, 2°, 5. van de WAPZ *juncto* artikel 9, 1° van het KB WAPZ);
      - iv. het percentage van de toegekende *winstdeelname* en **de verduidelijking op welk deel van de reserves dat percentage / die percentages van toepassing is/zijn** (artikel 48, §1, eerste lid, 2°, 5. van de WAPZ *juncto* artikel 9, 3° van het KB WAPZ).
    - vi. Het percentage en het daarmee overeenstemmende nettobedrag dat als rendement werd toegekend aan de aangeslotene over het afgelopen jaar (saldo van de posten i t.e.m. v);
3. De verworven reserve op 1 januari van het betrokken jaar (en bij een tak 23 verzekering het daarmee corresponderend aantal deelbewijzen in de achterliggende beleggingsfondsen).

Risicodekkingen en daaraan verbonden premies

- de concrete prestaties van het solidariteitsluik
- de begunstigingsvolgorde/de aangeduide begunstigde van de overlijdensdekking en, desgevallend, de mogelijkheid om deze te wijzigen of een verwijzing naar de VAPZ-overeenkomst hiervoor;

'0%-garantie'

- **Het financieringsniveau van de waarborg bedoeld in artikel 47, tweede lid van de WAPZ (de zgn. '0%-garantie') op 1 januari van het betrokken jaar met korte kadering** (artikel 48, §1, eerste lid, 2°, 1. van de WAPZ; artikel 96/6, §3, 4° van de WAPZ);

Fiscaliteit

- De waarschuwing dat het aanvullend pensioen bij uitkering nog; onderhevig zal zijn aan belastingen;

Doorverwijzing

- **Dat de zelfstandige de gegevens betreffende zijn aanvullend pensioen kan raadplegen via www.mypension.be** (artikel 48, §1, tweede lid van de WAPZ);
- Bij wie de zelfstandige terecht kan indien hij vragen of klachten heeft.
- **Waar en hoe de aangeslotene aanvullende informatie kan krijgen over**
  - de opties waarover hij beschikt in het kader van zijn VAPZ-overeenkomst (risicodekkingen, beleggingsprofielen, ...)
  - de in de jaarrekeningen en jaarverslagen vermelde informatie alsook de in de verklaring inzake beleggingsbeginselen vermelde informatie;
  - indien van toepassing, informatie over de gehanteerde hypothesen voor in renten uitgedrukte bedragen, met name over het percentage van de rente, het soort aanbieder en de duur van de rente;(verplichting voor IBP's, aanbeveling voor verzekerings-ondernemingen; artikel 96/6, §3, 10° van de WIBP).

10.4 De redactie van de pensioenfiche

Redactionele verplichtingen en aanbevelingen

Hieronder worden de verplichtingen en de aanbevelingen van de FSMA met betrekking tot de redactie van de pensioenfiche hernomen. De verplichtingen zijn in het **vet** weergegeven.

- **De pensioenfiche moet de door de WAPZ opgelegde redactie in twee delen met een welomschreven inhoud respecteren** (artikel 48, §1, eerste lid van de WAPZ).
- **Indien één pensioenfiche wordt gehanteerd voor meerdere VAPZ-overeenkomsten, moet de aangeslotene duidelijk worden geïnformeerd over alle vereiste gegevens voor elk van zijn VAPZ-overeenkomsten. De pensioenfiche moet hierbij duidelijk weergeven welke gegevens bij welke VAPZ-overeenkomst horen** (artikel 48 WAPZ).

- De FSMA beveelt aan om de aangroei van de verworven reserve in de pensioenfiche te kaderen via een ‘lopende rekening’ waarin alle bijdragen, kosten, risicopremies en rendementen vervat zitten.
- **De pensioenfiche moet (verzekeringstechnisch) jargon vermijden en een eenduidige terminologie en uitleg hanteren die is afgestemd op het doelpubliek** (verplichting voor IBP’s, aanbeveling voor verzekeringsondernemingen; Artikel 96/2 WIBP).
- De FSMA beveelt aan om de belangrijkste termen uit de WAPZ (zoals verworven reserve en verworven prestatie) in de pensioenfiche te vermelden, zij het met voldoende omkadering. Voor zover de pensioenfiche gebruik maakt van een eigen, vereenvoudigde, terminologie verdient het aanbeveling om in de toelichting naar de wettelijke termen te verwijzen. Voor een vereenvoudigde terminologie kan in het bijzonder gedacht worden aan deze gehanteerd in MyPension.
- **De pensioeninstelling moet de nodige aandacht besteden aan de vormgeving en opbouw van de pensioenfiche om deze zo toegankelijk mogelijk te maken voor de aangeslotenen** (verplichting voor IBP’s, aanbeveling voor verzekeringsondernemingen; Artikel 96/2 WIBP).
- **De pensioenfiche moet alle wettelijk voorgeschreven informatie bevatten (artikel 48, §1 van de WAPZ) en voldoende verduidelijken** (verplichting voor IBP’s, aanbeveling voor verzekeringsondernemingen; Artikel 96/2 WIBP).
- **De pensioenfiche moet logisch gestructureerd zijn en mag geen nutteloze herhalingen bevatten** (verplichting voor IBP’s, aanbeveling voor verzekeringsondernemingen; Artikel 96/2 WIBP).

10.5 EIOPA

Het staat pensioeninstellingen uiteraard vrij hoe zij voorgaande verplichtingen en aanbevelingen concreet vertalen in hun pensioenfiches, opdat deze voor hun aangeslotenen optimaal te begrijpen zouden zijn.

*2 EIOPA-rapporten
m.b.t. de
pensioenfiche*

Dit belet niet dat heel wat nuttige inspiratie voor de opmaak van een transparante pensioenfiche kan worden gevonden in de 2 EIOPA-rapporten over pensioenfiches, die werden opgesteld ter begeleiding van de implementatie van IORP II:

- [Implementation of IORP II: Report on the Pension Benefit Statement: guidance and principles based on current practices](#)
- [EIOPA Report on the IORP II Pension Benefit Statement Designs](#)
- [Model Pension Benefit Statements](#)

Uiteraard moet men hierbij wel steeds de bijzonderheden van de concrete VAPZ-overeenkomst evenals de Belgische context (de verplichte limitatieve inhoud van deel 1, de zgn. '0%-garantie', etc.) in het achterhoofd houden.